

НАДАННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНІ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Проект фінансується Європейським Союзом та впроваджується компанією GFA Consulting Group GmbH, Гамбург, у консорціумі з Інститутом охорони здоров'я і соціального забезпечення Фінляндії, Гельсінкі.

Проект продовжує свою діяльність з надання міжнародної технічної допомоги, зосереджуючись на підтримці прогресу на шляху вступу України до ЄС в рамках Компоненту 1 та підтримці створення сучасної системи безпеки крові в рамках Компоненту 2.

Інформаційний бюлетень
грудень 2023

Марина Слободніченко

заступник Міністра охорони здоров'я України з питань європейської інтеграції

- У прийнятті Закону України «Про систему громадського здоров'я» та його імплементаційного законодавства було досягнуто певного прогресу, але законодавство залишається частково узгодженими з *acquis* ЄС, наприклад, щодо інфекційних та неінфекційних захворювань, а також транскордонних загроз здоров'ю;
- Законодавство України щодо інфекційних захворювань та серйозних транскордонних загроз здоров'ю частково узгоджено з *acquis* ЄС. Необхідно розробити імплементаційне законодавство для забезпечення ефективної профілактики, готовності (наприклад, немає єдиного плану готовності до епідемії) і плану реагування;

Європейська Комісія оприлюднила Звіт "Україна 2023" від 8 листопада 2023 року в рамках пакету заходів з розширення ЄС, який містить висновки щодо громадського здоров'я, зокрема:

- Національне законодавство України щодо крові, тканин, клітин і органів частково узгоджено з *acquis* ЄС. Система відстеження та звітності щодо донорської крові ще не повністю розроблена. Українське законодавство не узгоджується з *acquis* ЄС щодо клітин для допоміжної репродукції. Не врегульовано процедури перевірки центрів допоміжної репродукції.

З 2019 року Міністерство охорони здоров'я України співпрацює з проектом «Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я». Ми особливо цінуємо технічну допомогу, яку надає проєкт у реформуванні системи громадського здоров'я в Україні, а також у підвищенні якості та безпеки донорської крові та її компонентів. Пандемія COVID-19 та російська агресія зробили цей період особливо складним, і підтримка проєкту стала цінним внеском у зусилля Міністерства охорони здоров'я та всієї системи охорони здоров'я в Україні.

Протягом наступних двох років ми сподіваємося на продовження нашої співпраці, зокрема, через допомогу у підготовці/зміні нормативно-правової бази, включаючи необхідне наближення до законодавства ЄС, а саме через підтримку розробки законів, підзаконних актів, постанов Кабінету Міністрів та наказів МОЗ,

необхідних для повного забезпечення відповідності вимогам ЄС (імплементация відповідного законодавства ЄС). Крім того, ми сподіваємося на підтримку проєкту в організації навчальних візитів українських фахівців у сфері громадського здоров'я до відповідних міжнародних організацій, а також на підтримку співпраці між Україною та ЄЦКЗ, DG-Santé та іншими відповідними установами ЄС у сфері громадського здоров'я.

Ми сподіваємося на продовження підтримки проєкту у сфері системи безпеки крові в Україні шляхом надання допомоги у підготовці нормативно-правової бази, включаючи необхідне наближення із законодавством ЄС, розбудови потенціалу УЦТК шляхом проведення тренінгів, семінарів, виїзних візитів, допомоги у створенні реєстрів донорів та заохочення добровільного донорства, допомоги у створенні автоматизованої системи управління інформацією та інших важливих аспектів безпеки крові.

Висловлюємо щирі подяку Представництву Європейського Союзу в Україні за підтримку народу України та надання всієї необхідної допомоги у забезпеченні правового та технічного розвитку, необхідного для повного узгодження із законодавством ЄС у сфері громадського здоров'я та безпеки крові протягом наступних років.

Співпраця щодо наближення українського законодавства до права ЄС триває

Керівник проєкту провів кілька продуктивних зустрічей з керівництвом Міністерства охорони здоров'я та Центру громадського здоров'я.

За результатами цих зустрічей Міністерство охорони здоров'я представило своє бачення пріоритетних напрямків співпраці та перелік секторів громадського здоров'я, які потребують більшої уваги.

Заступник міністра Марина Слободніченко висловлює сподівання, що це слугуватиме підґрунтям для подальшої співпраці. Враховуючи нагальні потреби МОЗ, було запропоновано наступні форми взаємодії:

➔ **Технічна допомога у сфері правового наближення**

Проект надаватиме технічну допомогу для прискорення та підтримки євроінтеграційних процесів у сфері охорони здоров'я шляхом розробки законодавства, необхідного для повного забезпечення відповідності вимогам ЄС у наступних сферах:

- Громадське здоров'я, включаючи профілактику та боротьбу з інфекційними та неінфекційними захворюваннями та транскордонні загрози здоров'ю;
- Медичні послуги, включаючи транскордонну медицину;
- Цифровізація системи охорони здоров'я, включаючи законодавчу імплементацію правових актів ЄС, що регулюють впровадження електронних реєстрів та інформаційних баз.

➔ **Вебінари для працівників Міністерства охорони здоров'я щодо імплементації директив та регламентів ЄС**

Проект забезпечить проведення вебінарів із залученням європейських експертів для роз'яснення механізмів імплементації

законодавства ЄС у сфері охорони здоров'я (директив та нормативно-правових актів).

➔ **Вебінари за участі представників Європейської Комісії**

Проект надасть підтримку МОЗ у проведенні вебінарів з Європейською Комісією, на яких представники МОЗ презентуватимуть свої напрацювання та результати імплементації законодавства ЄС. Такий формат дозволить посилити діалог з колегами з Європейської Комісії.

➔ **Конференція за результатами Звіту Європейської Комісії**

Проект підтримає організацію конференції за участі представників Європейської Комісії та МОЗ України для обговорення Звіту "Україна 2023" від 8 листопада 2023 року. Під час цього заходу представники МОЗ планують представити своє бачення щодо планування європейської інтеграції та обговорити рекомендації Європейської Комісії.

➔ **Тренінги для працівників МОЗ**

Проект сприятиме організації офлайн-тренінгів з безпосередньою взаємодією з експертами ЄС. Тренінги охоплюватимуть такі теми як медичні вироби, транскордонна охорона здоров'я, якість і безпека людських тканин, клітин та крові, а також протидія транскордонним загрозам здоров'ю.

Стан імплементації та виклики щодо впровадження стандартів ЄС у сфері безпеки крові

6 жовтня ключовий експерт проекту з питань безпеки крові, доктор Мохаммед Фарук, взяв участь у конференції під егідою МОЗ та УТЦК в рамках Міжнародної медичної виставки Public Health 2023.

Ця щорічна конференція виступає важливою складовою для ефективного та повноцінного функціонування медичної системи країни. Виставка створює професійний простір для обміну знаннями та досвідом між фахівцями медицини, сприяє налагодженню партнерських зв'язків, допомагає знайти нові бізнес-можливості, а також висвітлює виклики, що існують для охорони здоров'я в умовах війни та післявоєнного відновлення. Цього року участь у конференції взяли понад 150 медиків та експертів.

Наразі основна увага у сфері безпеки крові приділяється створенню стійкої самодостатньої національної системи, зменшенню кількості непотрібних переливань шляхом раціонального клінічного використання компонентів крові, а також безпеці донорів, компонентів крові та пацієнтів.

Пан Фарук представив дві презентації на тему висвітлення загальних принципів впровадження вимог належної виробничої практики в роботу суб'єктів системи крові та забезпечення вимог щодо простежуваності та системи гемагляду в ЄС.

Було відзначено, що наявність таких функціонуючих систем сприятиме належній організації, забезпеченню та стандартизації

надання трансфузіологічної допомоги в закладах охорони здоров'я, а також організації гемагляду та простежуваності щодо виникнення трансфузійних реакцій у донорів крові та реципієнтів компонентів крові.

Учасники та спікери конференції обговорили, серед іншого, теми державного нагляду за діяльністю суб'єктів системи крові; ліцензування суб'єктів системи крові; відповідальне зберігання та доставку крові та її компонентів; трансформацію системи крові в Україні: основні напрямки та виклики.

Варто зазначити, що уряд прийняв постанову, яка дозволяє військовослужбовцям після відповідного навчання переливати кров на догоспітальному етапі. Для цього в МОЗ розширюють спеціальну навчальну програму з основ трансфузійної терапії: на тренінгу бойові медики отримують необхідні навички для переливання крові.

Отже, спільна робота з трансформації системи та імплементації вимог і стандартів безпеки та якості донорської крові та її компонентів, належних практик, простежуваності та гемагляду відповідно до вимог ЄС, продовжується.

Вивчення найкращих практик спеціалістами УЦТК та фахівцями Уповноваженого органу під час весняних навчальних візитів та тренінгів 2023 р.

Гнатів Іван, заступник начальника управління – начальник відділу сертифікації виробництва лікарських засобів Управління ліцензування виробництва лікарських засобів, крові та сертифікації Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, кандидат хімічних наук, GMP/ GDP інспектор.

Павлюк Артем, лікар-трансфузіолог відділу координації з надання трансфузіологічної допомоги Спеціалізованій державній установи «Український центр трансплант-координації».

Луценко Поліна, лікар-лаборант відділу лабораторного супроводу Спеціалізованій державній установи «Український центр трансплант-координації».

➤ Який ваш головний інсайт з навчальних візитів та онлайн навчання?

Гнатів Іван:

Взагалі, розвиток державних інституцій є вкрай важливим, і, на мою думку, він досягається шляхом постійного навчання, модернізації та плідного міждержавного співробітництва. Маючи на меті отримання працівниками необхідної кваліфікації для здійснення державного нагляду (контролю) в сфері провадження господарської діяльності із заготівлі та тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їх кінцевого призначення, переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії, Держлікслужбою було ініційовано перед МОЗ України питання щодо організації проведення навчання інспекторів в профільних міжнародних організаціях та установах.

На сьогодні, представники українського інспекторату пройшли ряд навчань з керівних принципів належної практики для установ системи крові та лікарняних банків крові де особливу увагу приділено системі якості.

Набуті знання стали у нагоді при розробці нормативно-правових актів та національних стандартів. Зокрема, на завершальному етапі розробка настанов: «Належна практики для суб'єктів системи крові та лікарняних банків крові»; «Інструкція для інспекторів щодо інспектування суб'єктів системи крові (у тому числі лікарняних банків крові) та банків плазми крові»; «Дос'є для установ заготівлі плазми крові шляхом аферезу»; «Дос'є для банків плазми крові».

Павлюк Артем:

Під час навчальних візитів ми ознайомились з організаційною структурою, принципами управління системою крові Швейцарії, інформацією щодо принципів та механізмів регуляції системи крові в Швейцарії, а також з організацією системи крові в Португалії, виконуваним учасниками системи функціоналом та підпорядкуванням учасників для забезпечення безперервного надання трансфузіологічної допомоги, простежуваності та гемонагляду, розглянуто аспекти правового забезпечення системи крові в Португалії.

Як у Швейцарії, так і в Португалії, за допомогою Уповноваженого органу держава формує нормативно-правові рамки в межах

яких функціонують суб'єкти системи крові та заклади охорони здоров'я, що надають послуги з трансфузії. Уповноважені органи забезпечують надання якісної і безпечної трансфузіологічної допомоги в лікувальних закладах. Вся діяльність систем крові здійснюється відповідно до вимог європейських директив щодо безпеки крові та локальних нормативно-правових актів, які регулярно оновлюються та переглядаються.

Враховуючи досвід цих країн і наше прагнення відповідати найкращим світовим практикам, саме зараз ми будуємо в Україні схожу модель, що дасть змогу покращити якість і безпеку надання трансфузіологічної допомоги у нашій країні. Завдяки таким візитам і онлайн навчанню я мав змогу візуалізувати для себе як функціонує система у цих країнах, що в свою чергу полегшить трансформацію системи крові України.

Луценко Поліна:

На конференції EFI та навчальних візитах у сфері трансфузіології мене найбільше вразив розвиток імуногенетичних досліджень, спрямованих на безпеку та ефективність трансфузій. Особливий акцент робиться на вивченні генетичних особливостей як реципієнтів, так і донорів, що надзвичайно важливо для зменшення рівня імунізації пацієнта при переливанні крові, що відіграє важливу роль при необхідності наступних переливань. Системи HLA та HPA відіграють важливу роль в трансфузіології, дозволяють персоналізувати вибір донора, забезпечуючи оптимальну сумісність та мінімізуючи ризик негативних імунологічних реакцій при трансфузії крові та її компонентів.

Також на мене справило враження проведення індивідуального підбору пари донор-реципієнт, що є ключовим етапом у трансфузіології, спрямованим на забезпечення сумісності та мінімізацію ризиків негативних реакцій. Основні аспекти цього процесу включають сумісність за HLA та врахування HPA при трансфузії тромбоцитів. Індивідуальний підбір пари донор-реципієнт базується на глибокому вивченні генетичних та імунологічних характеристик кожної особи. Важливо також враховувати можливі фактори ризику, анамнез реципієнта та особливості реакції на попередні трансфузії.

➔ Чи вдалося побудувати партнерства з приймаючими інституціями або започаткувати спільний проект або налагодити довготривалу програму підтримки чи, скажімо, менторства?

Павлюк Артем:

Під час візитів вдалося познайомитись та обмінятися контактами з багатьма фахівцями з різних напрямів – рекрутингу донорів, заготівлі та переробки донорської крові та компонентів крові, тестування донорської крові, якості та належної практики в установах крові, які розвивали систему крові у своїх країнах та досягли значного успіху. Готовність до довготривалого партнерства і підтримки висловили представники Португальського інституту крові та трансплантації (IPST), що координує та регулює діяльність в галузі трансфузіології та трансплантації в Португалії. Завдяки налагодженим контактам ми маємо можливість отримувати технічні консультації з питань організації і координування системи крові, запрошувати колег для участі у конференціях та обмінюватись досвідом.

Луценко Поліна:

Налагоджено робочий контакт з представниками лабораторії гістосумісності та імуногенетики суб'єкта системи крові м. Порто.

Було досягнуто домовленостей щодо продовження спілкування з експертами та лікарями у сфері лабораторної служби, зокрема щодо імуногематологічних досліджень донорів крові (особливо стосовно таких систем крові, як Daffi, Lewis, MNS тощо, які ще не впроваджено в Україні) та досліджень на молекулярно-генетичному рівні (HLA, HPA задля більш точного співставлення пар донор-реципієнт).

Також на конференції EFI було налагоджено зв'язок з Президентом Американського товариства гістосумісності та імуногенетики (ASHI). Наразі проходить обговорення з професором можливості проведення навчання щодо фенотипування реципієнтів та донорів крові на основі проточної цитометрії для українських фахівців.

✦ Які практики з онлайн та офлайн навчання, що відбулося навесні 2023 року, ви вже використовуєте у своїй роботі?

Гнатів Іван:

З метою врегулювання періодичності проведення планових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог провадження відповідного виду господарської діяльності, Держлікслужба розробляє проєкт постанови КМУ «Про затвердження критеріїв, за якими

оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності».

Спільно з МОЗ України розроблені зміни до КУпАП, які стосувалися встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо заготівлі, тестування, переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові та віднесення до компетенції Держлікслужби прийняття рішення про накладання адміністративного стягнення, якщо відповідне правопорушення вчинене вперше.

Ну і звичайно Ліцензійні умови на провадження господарської діяльності із заготівлі та тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їх кінцевого призначення, переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії.

На завершення хочу сказати, що виключно в партнерстві професійних та активних людей, які мають спільну мету, можливо якнайшвидше досягти поставлених цілей. І наголосити, що побудова функціональної системи крові в Україні та в подальшому, належний контроль діяльності суб'єктів системи крові – є одним із пріоритетних напрямків роботи Держлікслужби.

Павлюк Артем:

Завдяки онлайн навчанню щодо основ інспектування для компетентних органів Євросоюзу, вдалося краще зрозуміти як організовані та відбуваються ліцензування й інспектування суб'єктів системи крові в ЄС інспекторами Європейського інспекторату установ систем крові (Академія EuBIS), забезпечення дотримання учасниками систем крові регуляторних вимог та стандартів якості, настанов належної виробничої практики GMP. Враховуючи наше прагнення до досягнення найвищих стандартів, в Україні наразі здійснюється підготовчі заходи до впровадження ліцензування діяльності установ крові та їх подальшого інспектування щодо дотримання всіх вимог чинного законодавства, гармонізованого з європейськими директивами, що стосуються питань донорства, безпеки та якості донорської крові та компонентів крові.

Це може включати HLA-типізацію, вивчення генетичних варіацій та аналіз антитіл. Також працюємо над можливістю внесення змін у нормативно-правові акти для врахування новітніх методів визначення груп крові за різними системами. Це може включати використання молекулярно-генетичних методів для підвищення точності результатів, а також введення в нормативно-правові акти вимог щодо визначення генетичних варіацій систем HLA та HPA та їхнього впливу на трансфузійну реакцію.

Врахування цих аспектів у нормативно-правових актах дозволить вдосконалити та персоналізувати процес трансфузії, сприяючи безпеці та ефективності цієї важливої медичної процедури.

➔ Які релевантні програми, ідеї, приклади та уроки ви винесли з навчальних сесій?

Луценко Поліна:

Зважаючи на можливість впровадження отриманих знань щодо лабораторного супроводу в трансфузіології, ми розглядаємо можливість розробки стандартів, які визначають обов'язковість проведення імуногенетичних досліджень для донорів та реципієнтів перед трансфузією.

Павлюк Артем:

Дуже цікавим в популяризації і залученню донорів є приклад Португалії, де в рамках національної програми постійно створюються промоційні матеріали та, залучаючи стрімінгові сервіси і телеканали. Прикладом є вдала кооперація з події телеканалом FOX. Використовуючи прем'єру нового сезону популярного

серіалу " Ходячі мерці", було створену національну кампанію по залученню донорів з заохоченням брендowanими подарунками від FOX, що мало гарний відгук від донорів і дало змогу значно збільшити кількість донацій крові.

Луценко Поліна:

З метою запозичення міжнародного досвіду та практики розвитку національної мережі референс-лабораторій крові, стратегія розвитку референс-лабораторій крові в Україні має включати такі елементи, як:

- Стандартизація та якість: впровадження міжнародних стандартів, оновлення нормативно-правової бази.
- Запровадження систем контролю якості для постійного моніторингу та забезпечення точності результатів аналізів, а також провадження системи зовнішнього контролю якості.

- Забезпечення лабораторій сучасним обладнанням та реагентами.
- Автоматизація та цифровізація процесів в лабораторіях. Впровадження лабораторних інформаційних систем.
- Створення мережі співпраці: Розвиток національної мережі референс-лабораторій через активну співпрацю з лабораторіями на різних рівнях медичної системи.
- Обмін досвідом: Проведення регулярних національних та міжнародних зустрічей для обміну досвідом та впровадження передових практик.
- Розвиток програм навчання та підвищення кваліфікації для лаборантів та медичних працівників.
- Організація можливостей для стажування у визначених міжнародних референс-лабораторіях.

Продовжується кампанія добровільного безоплатного донорства в Україні

Щодня компонентів крові для надання медичної допомоги потребують пацієнти з оперативними втручаннями, травмами та онкологічними захворюваннями, вагітні жінки та новонароджені, а під час війни крім цивільних пацієнтів компонентів крові потребують і наші захисники.

На 28 лютого 2022 р. в Україні створили стратегічний запас крові. Проте чи не щодня потреби у крові змінюються. МОЗ від початку повномасштабного російського вторгнення рекомендує здійснювати завчасну реєстрацію на донацію, бо це дозволяє спланувати прийом донорів, не створювати черги в

Твоя кров може воювати.

Стань донором

центрах крові та поповнювати запаси в залежності від потреб. Саме регулярне донорство дозволяє безперервно використовувати зарезервовані запаси крові.

У більшості випадків компоненти крові використовуються для екстреної медичної допомоги, тому від наявності їх запасів у центрах крові залежить життя людини. Під час війни донорство стало однією з ланок оборони країни, попри «повітряні тривоги» донори рятували і продовжують рятувати життя пацієнтів, а за даними ВООЗ 1 донорська кров може врятувати до 3 життів.

У попередні періоди проєкт разом з МОЗ та УЦТК підтримав запуск кампаній «Твоя кров може воювати. Стань донором» та «У війни немає свята. Твоя кров буде воювати». Наразі проєкт продовжує співпрацю з МОЗ та УЦТК щодо підтримки національної кампанії добровільного безоплатного донорства, що дозволить сформувати довгострокову прихильність до регулярного донорства: разове донорство має стати регулярним донорством. Також додаткову увагу буде приділено підвищенню ефективності та професійності працівників центрів крові по роботі з донорами.

Інтерв'ю

Андрій Корж

тимчасово виконуючий обов'язки начальника центру крові НВМКЦ «Головний військовий клінічний госпіталь»

Виконуючий обов'язки керівника центру крові Національного військово-медичного клінічного центру «Головний військовий клінічний госпіталь» МО України, к.мед.н., лікар – трансфузіолог вищої кваліфікаційної

категорії, лікар з організації і управління охороною здоров'я з багаторічним практичним, науковим і керівним досвідом у галузі трансфузіології та досвідом експерта за напрямками «трансфузіологія», «системи якості в службах крові», аудитор систем управління якістю.

➔ Які основні цілі розвитку національної системи крові та як вони змінились під час воєнного стану?

Повномасштабна війна, спричинена вторгненням російської армії в Україну, докорінно змінила все наше життя. І незважаючи на всі жахіття, ми демонструємо справжні дива — дива єдності, хоробрості, незламності. Одним із багатьох викликів, що постали перед національною системою охорони здоров'я в умовах дії воєнного стану, стала постійна потреба в донорській крові та компонентах крові. Інтенсивність бойових дій в Україні спричиняє необхідність порятунку життя значної кількості цивільного населення та військових, часто в позалікарняних умовах виникає необхідність у переливанні крові як дії, що врятує життя до евакуації пораненого в медичний заклад у більш безпечному місці.

Основні цілі розвитку національної системи крові і досі залишаються незмінними, а саме:

- забезпечення потреб закладів охорони здоров'я безпечними та якісними компонентами донорської крові в достатній кількості;
- формування культури добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові, яка базується на належному правовому захисті донорів, їх свідомій та добровільній участі в процесі донації;

- стандартизація, уніфікація та оптимізація процесів на всіх етапах у сфері донорства крові та компонентів крові;
- прозоре, рівномірне та ефективне управління системою забезпечення населення країни донорською кров'ю та компонентами крові;
- доступ до безпечної та якісної донорської крові та компонентів крові, зокрема шляхом підтримання їх необхідних запасів;
- забезпечення належного тестування крові та підтримка якості крові та її компонентів, зокрема дотримання стандартів гемонагляду, простежуваності та біобезпеки під час процесингу крові та компонентів;
- забезпечення справедливого, доцільного та раціонального клінічного використання донорської крові та компонентів крові.

Інфраструктура системи крові України в умовах збройного конфлікту змушена значно інтенсивніше та оперативніше реагувати на виклики щодо заготівлі, переробки, тестування і транспортування донорської крові та компонентів крові. Під час воєнного стану значно зросла потреба в компонентах донорської крові для ЗСУ, з'явилися особливості щодо відстані, термінів і умов транспортування компонентів крові, тому пріоритетною стала діяльність, яка підтримує національні заходи реагування на спричинені війною загрози, враховуючи важливість забезпечення достатніх запасів донорської крові та компонентів крові, їх раціонального перерозподілу та безперебійного постачання донорської крові та компонентів до місць активного використання.

Інфраструктура військової системи охорони здоров'я, яка маючи власні центри крові та потужності щодо заготівлі, переробки, обстеження, розподілу та транспортування донорської крові та компонентів крові практично під час війни стала тісно співпрацювати з цивільним сектором системи охорони здоров'я, адже існує постійна необхідність залучення нових донорів крові, більшість з яких є цивільним населенням країни. І саме можливість забезпечення переливання донорської крові та компонентів крові, які рятують життя, має серйозні наслідки на багатьох рівнях зі значним впливом на індивідуальний моральний стан, а на вищих оперативних та організаційних рівнях впливає на загальну підтримку особового складу та збереження сил. Отже, система крові в цілому має стратегічно важливе значення для країни в умовах збройного конфлікту.

➔ Як змінилася динаміка донорства крові після початку повномасштабного вторгнення і як зараз налагоджено цей процес?

Починаючи з 24 лютого 2022 року дуже велика кількість громадян відгукнулись на заклики про потребу в донорській крові та компонентах крові і активно взяли участь у донорстві.

Більшість з них стали регулярними донорами і здійснюють донації до сьогодні. Міністерство охорони здоров'я України, спільно з СДУ «Український центр трансплант координації», проектом міжнародної технічної допомоги ЄС, громадськими організаціями та іншими партнерами допомагають організувати і впроваджувати загальноукраїнські донорські

програми щодо залучення добровільних безоплатних донорів крові.

Війна показала консолідованість українського суспільства, яке допомагає не лише військовим та цивільним в зонах бойових дій, але й в тилу, який становить надійну опору фронту. З початку впровадження правового режиму воєнного стану спостерігалось значне зростання кількості осіб, бажаючих стати донорами вперше, а також кількості донацій від так званих донорів резерву, які зазвичай, нерегулярно відвідують центри крові. Також, на початку повномасштабного вторгнення значно збільшилась кількість донацій від активних донорів, які регулярно здають кров та її компоненти. Але, на жаль, сьогодні ми бачимо деяке зменшення кількості донацій активних донорів. Основні причини цього можуть бути через логістичні проблеми – періодичні складнощі з безпечним доступом донорів до центрів крові внаслідок наближеності бойових дій; загрози диверсій; часті авіаційні, ракетні та артилерійські обстріли цивільного сектору; спричинені війною внутрішні переміщення та еміграція населення (особливо жінок), а також призов активних донорів до лав ЗСУ чи інших силових відомств.

Отже, наявність необхідної кількості донорів та відповідно донорської крові та компонентів крові, а також їх ефективна логістика відіграють вагомую роль у медичному забезпеченні збройних сил під час війни.

➔ Як вдалося організувати безпечне донорство та надання послуг з трансфузії на війні?

З перших днів повномасштабної війни в центрах крові з метою забезпечення безпеки донорства в умовах ракетних та артилерійських обстрілів вживаються заходи для забезпечення плановості донорства та безпеки самих донорів на максимально доступному рівні. З метою забезпечення безпеки донорства, за участі партнерів – громадської організації «ДонорUA», забезпечено можливість онлайн-реєстрації донорів та осіб, які виявили бажання стати донорами, яким користуються суб'єкти системи крові. Донори також можуть звернутись до суб'єкту системи крові телефоном та з'ясувати про потреби в донації. В свою чергу працівник суб'єкту системи крові поінформує донора про потребу в донації та, за потреби, надає інформацію про підготовку до донації та основні протипоказання до донорства.

Особлива безпека для донорів приділяється під час повітряних тривог. Під час оповіщень про тривогу донори у супроводі персоналу розміщуються у підготовлених сховищах, що значно уповільнювало процес прийому, медичного обстеження донорів, заготівлі донорської крові та компонентів крові, проте донори ставилися до цього з розумінням. Особлива увага приділяється анти диверсійній безпеці. З початку повномасштабного вторгнення ми змушені були відмовитись від масового залучення донорів через соціальні мережі.

Основними джерелами залучення донорів стали: залучення активних донорів, донорів співробітників та їх близьких чи знайомих, активізація волонтерів донорства крові, залучення донорів суміжних організацій за попередніми списками бажаних здати кров.

Організовані заходи з безпеки переробки та збереження запасів. Був розроблений та реалізований додатковий комплекс заходів задля безперервності виробничих технологічних процесів та збереження створених запасів компонентів крові в умовах наближених бойових дій та загрози обстрілів і бомбардувань, загрози відсутності електропостачання.

Для врегулювання питань надання трансфузіологічної допомоги безпосередньо в зонах бойових дій та на прилеглих територіях, а також постраждалим внаслідок обстрілів, відповідно до затверджених нормативно-правових актів, було розпочато застосування О (I) резус-негативної консервованої донорської крові на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах з паралельним визначенням групової та резус-належності у таких пацієнтів. І вже подальші трансфузії їм здійснювались із врахування визначеної групової та резус-належності. Саме такий підхід дав можливість запобігти переходу важкопоранених пацієнтів до групи пацієнтів з малою перспективою щодо виживаності, що сприяло збереженню життя важкопораненим військовослужбовцям.

Крім того, організовано та забезпечується транспортування донорської крові та компонентів крові до місць призначення відповідно до потреб. Саме матеріально - технічне та логістичне забезпечення постачання збройних сил донорською кров'ю та компонентами крові в умовах ведення бойових дій має значення на тактичному рівні.

Це чинить критично важливий стратегічний вплив на збереження сил і підтримку морального духу військових. Відповідно до Медичної доктрини НАТО (NATO Standard AJP-4.10 Allied Joint Doctrine for Medical Support) постачання крові та компонентів крові визначено критично важливою функцією медичної логістики.

➔ Як швидко вдалося адаптувати персонал центрів крові до нових реалій?

З початком повномасштабної війни звичайно були значні складнощі в організації безперервної роботи центру крові, як і у більшості закладів охорони здоров'я. Частина цивільних працівників була змушена негайно евакуювати із зони бойових дій власні сім'ї та дітей. Усі працювали в цілодобовому режимі без вихідних. За кілька тижнів, коли ситуація під Києвом почала покращуватись, цивільні співробітники центру крові змогли повернутися на робочі місця практично в повному складі.

Незважаючи на складну ситуацію та психологічний і фізичний тиск перших тижнів війни, персонал центру крові згуртувався, віддано працював і працює сьогодні для забезпечення військових закладів охорони здоров'я та військовослужбовців в зоні активних бойових дій безпечними і якісними компонентами донорської крові для порятунку життів. Донорської крові та компонентів потребують також цивільні, що постраждали від воєнних дій. Не скасувала війна і планових ургентних операцій, онкологічних захворювань, ускладнених пологів. Значна потреба в донорській крові залишатиметься стабільно високою аж до перемоги і ми всі зобов'язані зробити свій вклад до наближення цієї перемоги кожен на своєму місці.

➔ Яку підтримку ви очікуєте від проекту ЄС «Надання підтримки Україні в розвитку сучасної системи громадського здоров'я» в розрізі європейського досвіду щодо реформи системи безпеки крові?

Особисто хочу подякувати колегам з проекту ЄС за підтримку і допомогу щодо реформи системи безпеки крові та, звичайно ж, розраховую на продовження такої підтримки в подальшому.

Важливими аспектами допомоги та підтримки суб'єктів системи крові в Україні, на мою думку можуть бути:

- допомога у проведенні зміни фінансово-економічної моделі;
- впровадження єдиного інформаційного простору системи крові і створення національного реєстру донорів крові та компонентів крові;
- впровадження змін у національну статистичну звітність;
- допомога в впровадженні комунікаційної кампанії з рекрутингу та залучення донорів крові та компонентів крові для забезпечення стабільного потоку донорів в умовах мирного часу, воєнного стану та надзвичайних ситуацій;
- впровадження змін систем гемонагляду, простежуваності та біобезпеки;
- підтримка у створенні системи управління національними запасами донорської крові та компонентів крові, сировини та витратних матеріалів;
- підтримка у створенні системи управління запасами донорської крові та компонентів крові на всіх рівнях в умовах нестачі донорської крові та компонентів крові в умовах мирного часу, воєнного стану та надзвичайних ситуацій;

- допомога у підготовці та підтримці закладів охорони здоров'я до надання послуг з трансфузії компонентів донорської крові;
- підтримка управління системою гемотрансфузій по всій країні за допомогою інформаційних технологій для полегшення набору донорів та планування донорами донацій крові та компонентів крові.

Публікація підготовлена за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю проєкту "Надання підтримки Україні у розвитку сучасної системи громадського здоров'я" і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Загальною метою проєкту є підтримка модернізації та розвитку стійкої системи громадського здоров'я, здатної забезпечити запобігання хворобам та стандарти якості відповідно до законодавства, вимог та практик ЄС. Проєкт сприяє зміцненню національного лідерства та потенціалу щодо планування та провадження політики у сфері громадського здоров'я.

Проєкт продовжує свою діяльність з надання міжнародної технічної допомоги, зосереджуючись на підтримці прогресу на шляху вступу України до ЄС в рамках Компоненту 1 та підтримці створення сучасної системи безпеки крові в рамках Компоненту 2.